

Список використаних джерел:

1. Заскалета В. П., Калюжна К. Р. Проблеми навчання української мови як іноземної. URL: <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/3143>
2. Комова М. В., Петрушка А. І. Науковий контент: чинники та динаміка розвитку української національної термінографії. URL: https://elib.nakkkim.edu.ua/bitstream/handle/123456789/4549/Bibliotekoznavstvo_3_2022_-27-36.pdf?sequence=1&isAllowed=y
3. Куц Ю., Сергеева О. Сучасна державна мовна політика України: європейський вимір. URL: <https://eppd13.cz/wp-content/uploads/2019/2019-6-6/15.pdf>
4. Ялова О. В. Шляхи та форми реалізації мовного законодавства в Україні. URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/3a313d40-1df0-4391-9343-a500c3e48b4a/content>

Пиріг І. В.

професор кафедри криміналістики та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

**ОКРЕМІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ
ОБЛІКІВ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ**

Інформаційне забезпечення є одним з напрямів покращення досудового розслідування кримінальних проваджень, що полягає у збиранні й обробці існуючої інформації про злочин і надання можливості слідчому у зручній для нього формі отримати цю інформацію з метою подальшого її використання у розслідуванні [1, с. 338]. Накопичення інформації, отриманої при розслідуванні, та її систематизація є складовою діяльності експертних, слідчих, інформаційно-аналітичних та інших підрозділів Національної поліції, а результатом такої діяльності є сформовані за окремими критеріями криміналістичні обліки.

Оперативно-розшукові обліки функціонують в Експертній службі МВС України та містять об'єкти, що безпосередньо пов'язані з подією злочину та вилучаються при проведенні слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій. Відповідно до Інструкції організації функціонування криміналістичних обліків Експертної служби МВС України «джерелами формування криміналістичних обліків є об'єкти (їх копії, зображення) та (або) відомості про них, що надходять з органів дізнання, досудового слідства, прокуратури, судів, підрозділів, які відповідно до чинного законодавства мають право здійснювати оперативно-розшукову діяльність, а також з

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО, КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ТА КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства юстиції України, інших органів виконавчої влади, а також Національного банку України» [2]. Відповідно до цієї ж Інструкції оперативно-розшукові обліки призначені для отримання інформації щодо особи, яка причетна до вчинення кримінального правопорушення; ідентифікації особи, зняття з вчинення злочину: зброї, транспортного засобу, обладнання тощо; встановлення спільної групової належності речовин та матеріалів; інших фактичних даних, що свідчать про вчинення правопорушення конкретною особою; отримання іншої інформації щодо вчинених та запобігання кримінальним правопорушенням [2]. Після перевірки за криміналістичними обліками при отриманні позитивного результату можна стверджувати про існування окремих фактів за кримінальним провадженням, наприклад, про присутність особи у певному місці та в конкретний час або належність слідів з різних місць окремій особі чи їх приналежність одній особі. З означеного зрозуміло, що основним призначенням оперативно-розшукових обліків є встановлення групової належності й ідентифікація різного роду об'єктів, в тому числі живих осіб.

Під час формування баз даних та забезпечення їх функціонування потрібні спеціальні знання у непроцесуальній формі. Реалізації результатів перевірки за обліками відбувається, як правило, у формі експертизи. Відповідно до Інструкції постановка на облік здійснюється тільки після їх експертного дослідження, яке носить діагностичний характер і полягає у виявленні сукупності ознак, що є індивідуальними та достатніми для ідентифікації об'єктів. Як порівняльні зразки в базах даних оперативно-розшукових обліків використовуються об'єкти, отримані після проведення слідчих (розшукових) дій з участю осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення. Ними можуть бути фотознімки, відеозображення, дактилоскопічні карти, аудіозаписи, об'єкти біологічного походження тощо.

Розглянемо детальніше окремі види оперативно-розшукових обліків, залежно від об'єктів, відомості про які містяться в кожному конкретному обліку, а також завдання та порядок отримання з них криміналістично значущої інформації, звертаючи увагу на проблеми, що існують в експертній діяльності з їх формування та ведення. Вбачаємо за доцільне докладно розглянути призначення тих видів оперативно-розшукових обліків, ефективність використання яких є найбільш високою. У свою чергу порядок отримання інформації з будь-якого виду обліку є типовим.

Одним з основних на сьогодні залишається дактилоскопічний облік, зважаючи на те, що сліди рук є найбільш поширенішими об'єктами, що вилучаються на місці події. Цей облік є одним з перших, який було покладено в основу обліково-реєстраційної діяльності у цілому. У межах дактилоскопічних обліків взаємопов'язаними є такі складники: картотека слідів рук (слідотеки) та картотека дактилоскопічних карт (дактилокартотека). На сьогодні дактилоскопічний облік функціонує та реалізується з

використанням програмно-апаратного комплексу АДІС «Дакто-2000», що дає можливість оперативно здійснювати обробку дактилоскопічної інформації та пошук необхідних відомостей щодо осіб певної категорії.

Сьогодні, у зв'язку з розв'язаною росією війною проти нашої країни, збільшилась кількість кримінальних правопорушень, що вчиняються з використанням зброї. Саме тому великого значення набуває облік балістичних об'єктів. Для проведення на якісному рівні роботи з обліку гільз, куль зі слідами вогнепальної зброї експертні підрозділи оснащені автоматизованою балістичною інформаційною системою «BalScan» чеського виробництва, що є універсальною для виявлення, фіксації та постановки на облік слідів вогнепальної зброї на боєприпасах. Патрони і кулі, виявлені на місці події, скануються з використанням сучасної оптики та створюється тривимірна цифрова копія, що зберігається в базі даних. Програма автоматично оцінює можливі збіги з іншими зображеннями в базі даних.

Під час вчинення значної кількості кримінальних правопорушень, особливо майнових, що пов'язані із проникненням у житло чи сховище, правопорушники користуються різними знаряддями та механізмами для зламу захисних пристроїв. На місцях подій можуть бути виявлені сліди рукавичок, взуття, інших частин одягу людини, транспортних засобів тощо. Для створення належних умов ідентифікації вказаних об'єктів існують обліки трасологічних об'єктів у формі натурних предметів зі слідами, вилученими при огляді місця події та інших слідчих (розшукових) дій: взуття; рукавичок; знарядь зламу; транспортних засобів тощо або фотозображень таких слідів. Основною метою трасологічного обліку є: ідентифікація залишення слідів одним і тим же самим слідоутворюючим об'єктом: взуттям, рукавичкою, знаряддям зламу, транспортним засобом при вчиненні декількох злочинів; ідентифікація слідоутворюючого об'єкта, що належить певній особі за слідами, що вилучені при огляді місця події; узагальнення відомостей щодо різновидів слідоутворюючих об'єктів.

Дактилоскопічний, трасологічний та балістичний обліки отримують та накопичують інформацію з об'єктів, вилучених при проведенні слідчих (розшукових) дій. Більшість цих дій проводиться за участю спеціалістів-криміналістів підрозділів з техніко-криміналістичного забезпечення органу досудового розслідування поліції. Крім функціональних обов'язків співробітників зазначених підрозділів щодо участі як спеціалістів у проведенні слідчих (розшукових) дій, вони також є відповідальними за функціонування інформаційної підсистеми «СЛІД» інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» [4].

Вказана підсистема є нічим іншим як узагальнення всіх існуючих обліків оперативно-розшукового призначення на місцевому та регіональному рівнях. Згідно з Інструкцією з формування та ведення інформаційної підсистеми «СЛІД» облік внесеної до неї інформації ведеться за такими категоріями: фотозображення слідів: рук, підшов взуття, знарядь зламу, структури

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО, КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ТА КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ матеріалу (рукавичок), протекторів шин транспортних засобів; мультимедійна інформація (фото-, відео-, звукозапис) щодо осіб, які причетні до вчинення кримінального правопорушення; мультимедійна інформація (фото-, відеозапис) обстановки події, що сталася; інформація про гільзи, кулі та патрони зі слідами зброї; інформація про об'єкти біологічного походження; інформація про інші вилучені матеріальні об'єкти, що були знаряддям вчинення кримінального правопорушення та зберегли на собі його сліди або містять інші відомості, що можуть бути використані як доказ факту або обставин, які встановлюються під час кримінального провадження [4]. На сьогодні процес формування даної підсистеми повністю автоматизовано та здійснюється активна діяльність з вдосконалення процесу автоматизації ідентифікації всіх об'єктів, що входять в систему.

Однак в практичній діяльності з формування та використання обліків виникають певні проблеми, пов'язані із взаємодією Експертної служби та підрозділів техніко-криміналістичного забезпечення органу досудового розслідування поліції. Відповідальними за формування підсистеми «СЛІД» на регіональному рівні в остаточному вигляді є керівники слідчих управлінь поліції, а в Експертній службі ними є директори НДЕКІЦ. Вказані служби не підпорядковуються одна одній. Оскільки обліки, що містяться в Експертній службі, отримують інформацію саме за результатами проведення поліцією слідчих (розшукових) дій, то у даному випадку така інформація не завжди надходить за призначенням. Наприклад, спеціалісти-криміналісти при виявленні слідів рук на місці події заносять їх фотозображення до підсистеми «СЛІД». Ця діяльність суворо контролюється керівниками слідчих підрозділів поліції. При цьому порядок передачі дактилоскопічної інформації підрозділам НДЕКІЦ регламентовано лише Інструкціями [2; 3], положення яких є недосконалими, термінологія, включаючи назви підрозділів, застарілою. Відповідно, відсутнє і бажання підрозділів поліції виконувати зайву роботу щодо передачі такої інформації.

Список використаних джерел:

1. Пиріг І.В. Теоретико-прикладні проблеми експертного забезпечення досудового розслідування : монографія. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2015. 432 с.
2. Про затвердження Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків Експертної служби МВС України. Наказ МВС України від 10.09.2009 р. № 390. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0963-09#Text>.
3. Про затвердження Інструкції про порядок функціонування дактилоскопічного обліку експертної служби МВС України. Наказ МВС України № 785 від 11.09.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1066-01#Text>.
4. Про затвердження Інструкції з формування та ведення інформаційної підсистеми «СЛІД» інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України». Наказ МВС України від 16.03.2020 р. № 257. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0319-20#Text>